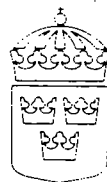

Näringsutskottets betänkande

1986/87:26

om rymdverksamhet (prop. 1986/87:100 delvis)

NU
1986/87:26

Ärendet

I detta betänkande behandlas

dels proposition 1986/87:100 bilaga 14 (industridepartementet) punkterna F 4—F 6, som gäller anslag till rymdverksamhet,

dels två motioner rörande ytterligare resurser till rymdverksamheten resp. åtgärder mot monopol inom telekommunikationer och rymdteknologi.

Trafikutskottet har avgivit yttrande (TU 1986/87:1 y) över två yrkanden i sistnämnda motion. Yttrandet återges som *bilaga* (s. 16).

Sammanfattning

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om anslag till rymdverksamhet för nästa budgetår. Härvid avstyrks ett motionsyrkande (c) om ökade resurser för deltagande i europeiskt rymdsamarbete och för stöd till utveckling och användning av fjärranalys. Likaså avstyrks yrkanden (m, c) om en privatisering av Tele-X-projektet. Yrkandena om det europeiska samarbetet och Tele-X får stöd i reservationer (m, fp, c). Vidare avstyrker utskottet motionsyrkanden (m) om vissa telekommunikationsfrågor med anknytning till rymdtekniken och om spridning av den inhemska rymdverksamheten till fler företag.

Propositionen

I proposition 1986/87:100 bilaga 14 (tolfte huvudtiteln) har regeringen — efter föredragning av statsrådet Thage Peterson — under angivna rubriker föreslagit:

F 4. Europeiskt rymdsamarbete m. m. (s. 80 f.)

att riksdagen

1. bemyndigar regeringen att under budgetåret 1987/88 ikläda staten nya förpliktelser inom europeiskt rymdsamarbete om högst 1 242 000 000 kr.,

2. till Europeiskt rymdsamarbete m. m. för budgetåret 1987/88 anvisar ett förslagsanslag av 211 100 000 kr.

att riksdagen till Bidrag till Tele-X-projektet för budgetåret 1987/88 anvisar ett förslagsanslag av 11 500 000 kr.

F 6. Nationell rymdverksamhet (s. 82 f.)

att riksdagen

1. bemyndigar regeringen att under budgetåret 1987/88 ikläda staten nya förpliktelser på det nationella rymdområdet om högst 20 000 000 kr.,

2. till Nationell rymdverksamhet för budgetåret 1987/88 anvisar ett reservationsanslag av 35 020 000 kr.

Motionerna

Yrkanden

De motioner som behandlas här är följande:

1986/87:N377 av Gunnar Björk i Gävle (c) och Nils G. Åsling (c), vari hemställs att riksdagen

1. som sin mening ger regeringen till känna vad som [i motionen] anförts om ytterligare resurser till DFR avseende fjärranalystekniken,

2. som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts om Tele-X-systemet,

3. som sin mening uttalar att Sveriges deltagande i ESA förstärks så att vårt deltagande sker på en högre procentuell nivå.

1986/87:N403 av Gullan Lindblad (m), vari hemställs att riksdagen

1. hos regeringen begär förslag att de nordiska televerken skall kopplas bort som ägare till Tele-X och att satelliten skall privatiseras,

2. hos regeringen begär förslag att åtgärder vidtas för att motverka monopol på internationella [tele]kommunikationer,

3. hos regeringen begär förslag att Rymdbolaget skall styras mot öppen upphandling,

4. hos regeringen begär förslag att vidta åtgärder för att motverka konkurrensbegränsande internationella avtal inom telekommunikation och rymdteknologi.

Motivering

I motion 1986/87:N377 (c) framförs kritik mot riksdagens beslut våren 1986 om riktlinjer för industripolitiken på rymdområdet. Beslutet innebar enligt motionärernas uppfattning en alltför snäv ekonomisk ram för svensk rymdverksamhet. Bl. a. anförts att ett optimalt utnyttjande av de möjligheter som samarbetet inom det europeiska rymdorganet ESA erbjuder kräver ett helhjärtat deltagande från svensk sida. Därmed avses en svensk finansieringsandel i ESA:s budget som motsvarar den svenska bruttonationalproduktens (BNP) andel på 4 % av medlemsländernas totala BNP. För att nå en sådan nivå skulle anslaget till europeiskt rymdsamarbete behöva förstärkas

med omkring 200 milj. kr. om året t. o. m. budgetåret 1989/90. Vidare beklagar motionärerna att de statliga insatserna på fjärranalysområdet har stagnerat under de senaste åren. Samtidigt som förutsättningarna för utnyttjandet av tekniken har revolutionerats har möjligheterna att stödja forskning och metodutveckling på området samt att ge assistans åt slutanvändarna urholkats, menar man. Följden härav kan bli att fjärranalysteknikens genombrott bland användarna i Sverige fördröjs och att potentialen för export av nya produkter och tjänster inte realiserar. Motionärerna pekar särskilt på betydelsen av den nya tekniken för Kirunaregionens utveckling. Mot den angivna bakgrunden föreslås att statens delegation för rymdverksamhet (DFR) tillförs 6 milj. kr. för ökade insatser för att föra ut fjärranalystekniken till användarna.

Även frågan om Tele-X-projektet berörs. Motionärerna erinrar om att satelliten skall skickas upp år 1988 och att endast drygt ett år återstår för att fastställa principerna för satellitens användning. Det bör ingå i uppdraget för den arbetsgrupp inom industridepartementet som skall bereda frågan att pröva en kommersialisering av Tele-X mot bakgrund av den vilja därtill som industrin har uttalat, anför det.

Tele-X-frågan tas upp även i motion 1986/87:N403 (m). Där begärs att de nordiska televerken skall kopplas bort som ägare och att satelliten skall privatiseras. Vidare hävdas att televerket i dag beträffande satellitkommunikationer har monopolprivilegier som är betingade av gammal teknik. Enligt motionären borde det stå varje svenskt företag fritt att köpa kommunikationskapacitet från internationella telesatellitföretag, även privata sådana.

Kritik riktas i motionen mot att det statliga rymdbolagets beställningar i alltför hög grad har koncentrerats till några få företag. Den verkliga tillväxtpotentialen, som finns i nya företag på elektronikområdet, har mer eller mindre försumrats, menar motionären. Som exempel på hur "statligt stödda monopolkrafter" även i Europa hindrar nyutveckling pekar hon på ett avtal mellan ESA och Eutelsat, enligt vilken den sistnämnda organisationen — "som helt domineras av de europeiska teledistributionerna" — skulle ha givits kontrollen över experimentell verksamhet via ESA:s nya satellit. Det är hög tid att ta bort monopol och motverka monopol tendenser som hindrar en kreativ utveckling på framtidsområden, anför motionären.

Uppgifter i anslutning till motionerna

Det statliga rymdprogrammet

Våren 1986 fastställde statsmakterna *allmänna riktlinjer* för den industripolitiskt motiverade rymdverksamheten under den kommande fyraårsperioden (prop. 1985/86:127, NU 1985/86:21, rskr. 1985/86:305). Innebörden av riktlinjerna är i korthet att svenskt näringslivs möjligheter att bli konkurrenskraftigt på rymdområdet skall förbättras, att rymdteknologin skall spridas utanför rymdindustrin samt att de fördelar som rymdverksamhet i norra Sverige erbjuder skall tas till vara. Vidare fastställdes för budgetåren 1986/

87 — 1989/90 en totalram av 966 milj. kr. i 1985 års prisnivå för rymdverksamheten inom industridepartementets område. Av ramen beräknades 100 milj. kr. för ett nationellt industriutvecklingsprogram, till vilket rymdindustrin förutsattes bidra med 60 milj. kr.

Den svenska rymdverksamheten inleddes redan på 1960-talet. Den statliga *organisationen* på rymdområdet fick sin nuvarande form år 1972, då statens delegation för rymdverksamhet (DFR) och Svenska rymdaktiebolaget (Rymdbolaget) bildades. DFR är central förvaltningsmyndighet för den svenska rymd- och fjärranalysverksamheten. DFR har som uppgift att främja utveckling av rymdteknik inom svensk industri och fungerar även som forskningsråd för viss naturvetenskaplig forskning. Därjämte är DFR organ för kontakt med internationella organisationer på rymdområdet. Rymdbolagets uppgift är främst att tekniskt verkställa det svenska rymdprogrammet. Rymdbolaget — som är helägt av staten (industridepartementet) — driver raketskjutfältet och markstationen för satelliter Esrange i Kiruna kommun. Dotterbolaget Satellitbild i Kiruna AB svarar för bearbetning, marknadsföring och försäljning av data och bilder m. m. från fjärranalysatelliter. Ca 30 % av Rymdbolagets verksamhet sker på uppdrag av DFR, medan återstoden har andra uppdragsgivare i och utom Sverige.

Tyngdpunkten i det svenska rymdprogrammet har lagts på deltagandet i samarbetet inom *det europeiska rymdorganet ESA*. Det primära målet för ESA är etablerandet av en oberoende konkurrenskraftig europeisk rymdindustri. Verksamheten inom ESA omfattar ett grundprogram och ett vetenskapligt program, vilka båda är obligatoriska, samt ett tillämpningsprogram bestående av ett antal olika delprogram i form av utvecklingsprojekt m. m. Varje land väljer vilka delprogram det vill delta i och med vilken ekonomisk insats detta skall ske. Industrikontrakten i programmen skall i princip fördelas mellan de deltagande länderna i proportion till resp. lands insats. Det svenska s. k. industriutbytet har hittills i stort sett motsvarat bidragen till ESA sedan kostnaderna för utnyttjande av ESA:s gemensamma anläggningar m. m. frånräknats. Industriutbytet bedöms ligga på en hög teknisk nivå för berörda svenska företag.

År 1985 fastställdes en plan för ESA:s verksamhet till 1990-talets slut. Enligt planen skall kostnaderna för verksamheten öka med ca 50 % i fasta priser under perioden. I tillämpningsprogrammet ingår tre s. k. basprojekt, nämligen en ny generation av bärraketen Ariane, rymdstationen Columbus och rymdfarkosten Hermes. Den sammanlagda kostnaden för dessa projekt fram till år 1996 har uppskattats till omkring 55 miljarder kronor. Medlemsländernas bidrag till ESA:s obligatoriska program beräknas på grundval av BNP. Sveriges andel är ca 4 %. De svenska bidragsandelarna i de olika projekten inom tillämpningsprogrammet väntas emellertid komma att bli lägre, mellan 1 och 3 %, med hänsyn till den ekonomiska ram för det svenska rymdprogrammet som fastställdes våren 1986. Sveriges totala andel i ESA:s budget är för närvarande relativt låg — ca 2 % — och kan väntas komma att minska ytterligare fram till år 1996.

Sverige deltar också i visst *bilateralt rymdsamarbete*, framför allt med Frankrike kring SPOT-projektet, ett satellitsystem för fjärranalys av jordytan. En första satellit sändes upp år 1986 och levererar nu data och bilder

bl. a. via en markstation vid Esrange. Materialet bearbetas bl. a. hos Satellitbild i Kiruna.

NU 1986/87:26

Den *nationella rymdverksamheten* omfattar delprogrammen rymdforskning, fjärranalys och industriutveckling samt Tele-X-projektet.

Delprogrammet fjärranalys inriktas på olika samhällseliga tillämpningar ett antal institutioner. För närvarande är satellitprojektet Viking huvudaktiviteten. Viking används bl. a. för studier av norrskenet.

Delprogrammet fjärranalys inriktas på olika samhällseliga tillämpningar av fjärranalystekniken. SPOT-projektet har kraftigt ökat tillgången på bilddata. Olika användare — bl. a. skogsstyrelsen, statens naturvårdsverk och statens lantmäteriverk — har engagerats i utvecklingsarbetet. Inom programmens ram lämnas också stöd till forskning på fjärranalysområdet.

Delprogrammet industriutveckling är särskilt inriktat mot att stärka rymdindustrins internationella konkurrenskraft genom långsiktig kompetensuppbyggnad på vissa nyckelområden. Verksamheten är i huvudsak samfinansierad med industrin. Inom delprogrammets ram bedrivs också vissa studier m. m. som finansieras helt av DFR.

Till den nationella rymdverksamheten hänförs också det svensk-norskfinska Tele-X-projektet, som beskrivs i ett följande avsnitt.

Medel till DFR anvisas under såväl industridepartementets som utbildningsdepartementets huvudtitlar. Från anslagen D 32, Naturvetenskapliga forskningsrådet och D 35, Europeisk forskningssamverkan under sistnämnda huvudtitel finansieras den inhemska rymdforskningen resp. de svenska bidragen till ESA:s vetenskapliga program och viss verksamhet vid Esrange. Totalt har för dessa ändamål beräknats drygt 70 milj. kr. under innevarande budgetår. Förslag om anslag för budgetåret 1987/88 har lagts fram av regeringen i proposition 1986/87:80 om forskning (bil. 6) och bereds för närvarande av utbildningsutskottet.

I detta betänkande behandlas endast anslagen under industridepartementets huvudtitel för den industripolitiskt inriktade rymdverksamheten. Fördelningen av dessa anslag på olika verksamheter under innevarande budgetår anges här (milj. kr.):

F 4.	Europeiskt rymdsamarbete m. m.	175,0
	varav myndighetsuppgifter (DFR)	(4,4)
	europeiskt rymdsamarbete	(170,6)
F 5.	Bidrag till Tele-X-projektet	49,0
F 19.	Nationell rymdverksamhet	34,0
	varav rymdforskning	(4,9)
	fjärranalysverksamhet	(10,8)
	samfinansierad industriutveckling	(10,0)
	övrig industriutveckling, förstudier	(8,3)
	Summa	258,0

Regeringens förslag om anslag för nästa budgetår grundas på att verksamheten skall bedrivas inom den ram som fastställdes år 1986. För bidrag till Tele-X-projektet — som inte ingår i nämnda ram — föreslås medel till vissa resterande kostnader. Till detta projekt har därmed anvisats totalt 1 330 milj. kr., huvudsakligen för budgetåren 1983/84 — 1985/86.

De industripolitiska insatserna på rymdområdet har som ett av sina huvudmål att skapa en bred kompetens på systemnivå inom landet. För att nå detta mål har det ansetts nödvändigt med ett svenskt deltagande i några betydande nytto-satellitprojekt. Insatserna har koncentrerats till ett fåtal företag. I praktiken består den svenska rymdindustrin av — förutom det statliga Rymdbolaget — endast tre företag, nämligen Saab Space AB, Ericsson Radio Systems AB och Volvo Flygmotor AB.

Då statens industripolitiska insatser ökades starkt i slutet av 1970-talet skedde detta under förutsättning att insatserna efter budgetåret 1985/86 skulle kunna minskas. Såsom närmare redovisades i proposition 1985/86:127 har emellertid industrin varit obenägen att ta ett ökat finansiellt ansvar för verksamheten. Man har hänvisat till att utvecklingsarbetet i övriga ESA-länder alltjämt finansieras främst med statliga medel och till att verksamheten ännu inte befinner sig i ett kommersiellt skede.

Som framgått förutsattes det emellertid vid 1986 års beslut om rymdverksamheten att industrin skulle bidra till finansieringen av viss nationell rymdverksamhet. Ett avtal härom har nyligen träffats mellan DFR och de tre nämnda företagen. Avtalet, som den 26 februari 1987 har godkänts av regeringen, innebär att staten bidrar med 40 milj. kr. och industrigruppen med 60 milj. kr. i 1985 års prisnivå till ett industriellt forsknings- och utvecklingsprogram till utgången av budgetåret 1989/90.

Hittills har de svenska industriföretagen haft betydande framgångar. Saab Space har fått ta system- och leveransansvar för Vikingsatelliten. Ericsson Radio Systems och Saab Space svarar för viktiga delar av Tele-X-projektet, även om ett franskt företag är huvudleverantör av själva satelliten. De svenska företagen har också kunnat etablera sig internationellt som leverantörer till rymdsystem på kommersiella villkor. Bl. a. levererar Volvo Flygmotor brännkammare till den europeiska uppsändningsraketen Ariane.

Tele-X-projektet

I slutet av 1970-talet påbörjades studier av en experimentell telekommunikationssatellit, Tele-X, för datatrafik, videotjänster och TV-sändning inom det nordiska området. En grundtanke i projektet är att satelliten skall ha en hög sändareffekt, vilket möjliggör små och billiga markterminaler hos mottagarna samt, beträffande TV, direktmottagning i hemmen. Den principiella inriktningen av projektet fastställdes år 1982 (prop. 1981/82:175, NU 1981/82:48, rskr. 1981/82:365). Avtal med Norge om samarbete kring projektet godkändes av riksdagen året därpå (prop. 1982/83:168, NU 1982/83:53, rskr. 1982/83:390). Av den totala kostnaden för projektet, som beräknas till 1 250 milj. kr. i 1982 års prisnivå, svarar Sverige enligt avtalet för 85 % och Norge för 15 %. Finland har anslutit sig till samarbetet, vilket medför en minskning av den svenska kostnadsandelen till ca 82 %.

Uppsändningen av Tele-X — som har försenats genom problem med Arianeprogrammet — väntas nu komma att ske hösten 1988. Satelliten

kommer att placeras i en s. k. geostationär bana 36 000 km ut i rymden från en punkt vid ekvatorn i Guineabukten. Det planerade täckningsområdet är hela Norden utom Island. Satelliten skall utrustas med två sändare för TV och två sändare för data- och videoöverföringar, varjämte det skall finnas en reservsändare för vartdera ändamålet. Tele-X-satellitens livslängd beräknas till fem å sju år.

Enligt avtalen med Norge skall ett inköpsbolag — med utnyttjande av det svenska Rymdbolagets resurser — upphandla och sätta i drift satelliten med tillhörande markstationer m. m., varefter Tele-X-systemet skall överlåtas till ett av de två ländernas televerk samägt Driftbolag "till gällande marknadsvärde, framräknat med hänsyn till dess trafikala värde för Driftbolaget".

Driftbolaget — Notelsat — har låtit utföra en studie av ett operativt nordiskt telesatellitssystem, avsett som en fortsättning av Tele-X. Studiens huvudslutsatser är att ett sådant system liksom Tele-X måste baseras på såväl TV-sändningar som data- och videotjänster och att systemet under vissa förutsättningar skulle kunna nå lönsamhet under 1990-talet.

Frågan om användningen av Tele-X-systemet och om dess eventuella fortsättning är alltså olöst. Frågan har flera olika aspekter — kulturpolitiska, industripolitiska, telepolitiska — och det finns intresse motsättningar rörande systemets organisation och finansiering. En utgångspunkt för diskussionerna i användningsfrågan är dock Nordiska ministerrådets beslut i november 1985 om en försöksverksamhet med nordiskt radio- och TV-samarbete. Verksamheten skulle pågå med två TV-kanaler under en treårsperiod för att ge underlag för ett eventuellt beslut om ett permanent nordiskt samarbete på området. Vid Nordiska rådets session i Helsingfors i februari 1987 aktualiserades frågan om en modifiering av Tele-X-systemet så att TV-sändningar skall kunna ske i fyra kanaler. En teknisk studie av denna fråga genomförs för närvarande.

Frågan om utnyttjandet av Tele-X-systemets övriga tjänster — dvs. data- och videoöverföring med sikte på företagsmarknaden — är däremot öppen. Användarintressen inom de närmast berörda tre ländernas näringsliv har uttryckt önskemål om inflytande över styrning och vidare utformning av denna del av systemet.

I proposition 1985/86:127 (s. 13) ställdes i utsikt en arbetsgrupp med uppdrag att utreda hur Tele-X-projektets kommersiella möjligheter skulle tas till vara på bästa sätt. I anslutning till gruppens arbete kunde det finnas anledning att överväga om avtalen beträffande Tele-X borde förändras i fråga om formerna för driften av systemet, anfördes det.

En interdepartemental grupp tillsattes i januari 1987. Ordförande är f. d. förbundsordföranden Bert Lundin. Några offentliga direktiv har inte meddelats. Gruppen har nu inlett diskussioner med olika intressenter. Enligt uppgift väntas diskussionerna komma att omfatta frågor om såväl användningen av Tele-X som huvudmannaskap m. m. för ett operativt system. Gruppen skall redovisa resultatet av sitt arbete till de berörda departementen sommaren 1987.

Sedan mitten av 1960-talet har satelliter använts för kommersiell telekommunikation. Den internationella telesatellitorganisationen Intelsat, som bildades år 1964, har numera ett hundratal medlemsländer och driver ett världsomspännande satellitsystem, framför allt för interkontinental telefontrafik. Tio år senare bildades den internationella organisationen för maritima satellitkommunikationer Inmarsat för trafik till fartyg. Efter mönster av dessa organisationer bildades år 1977 en europeisk telesatellitorganisation, Eutelsat, som fick sin slutliga form genom en konvention mellan 20 europeiska stater år 1982 (prop. 1982/83:173). Eutelsat-systemet används i huvudsak för TV-sändningar avsedda för vidare spridning i kabelnät. Sverige är medlem av de tre nämnda organisationerna. I dessa företräds Sverige, liksom nästan alla andra länder, av den nationella teleförvaltningen. De satelliter som används i de internationella systemen har hittills krävt stora och dyrbara markstationer. Sådana stationer för hela Nordens behov finns i Tanum (Intelsat) och Ågesta utanför Stockholm (Eutelsat) samt i Eik i Norge (Inmarsat). De drivs av televerken i resp. land.

Enligt gällande bestämmelser skall ansökningar om godkännande av markstationer inges till resp. organisation av den nationella teleförvaltningen. Detta innebär att en annan intressent inte utan medverkan av sitt lands teleförvaltning kan få direkt anslutning till de internationella satellitsystemen.

De tre organisationerna skall driva sin verksamhet efter affärsmässiga principer. Vidare stadgas fri internationell upphandling. Medlemsstaterna åtar sig att informera organisationerna om planer på upprättandet av andra system inom resp. organisations betjäningsområde, varefter det skall fastställas om det är troligt att organisationen kommer att förorsakas "betydande ekonomisk skada" därav. Medlemsstaterna har också viss skyldighet att säkerställa att nya system blir tekniskt förenliga med de tre organisationernas system.

Mellan Eutelsat och ESA äger ett nära samarbete rum. De båda organisationerna kan ses som uttryck för en strävan att skapa en självständig europeisk kapacitet på rymdteknikens område. I samband med den slutliga överenskommelsen om Eutelsat år 1982 antogs en resolution av innebörd att det samarbete som redan etablerats skulle fullföljas och att dubbelarbete skulle undvikas. ESA har utvecklat ett antal telesatelliter för Eutelsats räkning. Ett samarbetsavtal har nyligen träffats om användningen av den experimentella satelliten Olympus. Enligt avtalet ges Eutelsat ett inflytande över den del av projektet som gäller internationella telekommunikationer.

Nya konkurrensförhållanden på teleområdet

På telekommunikationernas område råder det i Sverige liksom i flertalet andra länder monopolliknande förhållanden. Dessa grundas på att staten har svarat för utbyggnad av landsomfattande telenät, vilket också har inneburit kontroll över den internationella trafiken. Den snabba tekniska utvecklingen, bl. a. rymdteknikens genombrott, innebär radikalt ändrade förutsättningar för konkurrens på området. Nu finns det möjligheter att snabbt

och med måttliga investeringar skapa helt nya förbindelser genom telesatelliter.

Det finns i många länder ett starkt intresse från näringslivets sida för telekommunikationssystem med högre kvalitet och lägre priser än de som erbjuds. Företagen har ett ökande behov av teletjänster. Satelliter ger vissa möjligheter till dataöverföring som dagens jordnät saknar. Dessutom skapar taxestrukturen i de offentliga näten, som i allmänhet innebär att den långväga trafiken får bära kostnaderna för lokaltrafiken, ekonomiska incitament för företagen att skaffa sig egna förbindelser.

I Sverige har dessa förhållanden viss betydelse för diskussionerna om Tele-X-systemets användning. Det har också förekommit planer på att upprätta privata internationella teleförbindelser via satellit. Bl. a. har företaget Comvik Skyport AB bildats för att tillhandahålla "business-to-business service" mellan i första hand Sverige och Nordamerika med utnyttjande av något av de befintliga satellitsystemen. Frågan om möjligheterna att genomföra planerna härpå har ett betydande principiellt intresse, varför en kort redogörelse skall lämnas här.

I Sverige råder i princip etableringsfrihet inom telekommunikationsområdet. Några särskilda tillstånd behövs inte för att upprätta teleförbindelser och tillhandahålla sådana förbindelser till allmänheten. Televerkets faktiska monopol har baserats på förvaltningen av det allmänna telenätet. Den som vill upprätta en teleförbindelse via satellit måste emellertid ha en s. k. upplänkstation till satelliten, för vilket krävs tillstånd för radiosändare enligt radiolagen (1966:755). Sådant tillstånd för annan än statlig myndighet lämnas av televerket. En ansökan från Comvik Skyport avslogs i oktober 1986 av televerket "av principiella skäl". Televerket hänvisade därvid till att frekvensekonomin gynnades om tillgängligt trafikunderlag förmedlades av ett enda företag, varmed avsågs televerket självt.

Comvik Skyport har i december 1986 överklagat televerkets beslut hos regeringen. Enligt företaget innebär beslutet en felaktig tillämpning av radiolagen och dessutom ett försök att använda lagen för att tillskapa ett olagligt monopol. Samtidigt har företaget hos näringsfrihetsombudsmanen (NO) anmält televerket för otillbörlig konkurrensbegränsning. Enligt uppgift kommer NO nu att utreda frågan.

Upprättandet av privata internationella teleförbindelser från Sverige via satellit är inte enbart en intern svensk angelägenhet. Som framgått har Sverige genom sin anslutning till konventionerna om Intelsat och Eutelsat gjort vissa åtaganden beträffande kontroll av användningen av telesatelliter. Inom dessa organisationer diskuteras huruvida medlemsländerna skall tillåta privata företag att upprätta egna system som konkurrerar med de befintliga systemen.

De bl. a. genom rymdtekniken ändrade förutsättningarna för konkurrens på teleområdet har självfallet stor betydelse för televerkets framtida roll. Frågan har nyligen berörts av kommunikationsminister Sven Hulterström i svar den 31 mars 1987 på en interpellation (1986/87:177) av Christer Eirefelt (fp). Interpellationen var föranledd av det nämnda Comvik Skyport-ärendet. I sitt svar var kommunikationsministern inte beredd att kommentera detta ärende med hänsyn till att det var under behandling i regerings-

kansliet. I den principiella frågan om etablering av teleförlbindelser vid sidan av det allmänna nätet anförde han att uppkomsten av flera olika nät kunde vara positiv för utvecklingen på telekommunikationsområdet, inkl. satellittekniken, men att den också kunde skapa problem. Genom att teletaxorna inte överensstämmer med televerkets kostnader skulle televerket vid nuvarande taxor komma att göra stora förluster om stora kunder etablerade egna långdistansförlbindelser och utnyttjade televerkets lokalnät för att nå slutanvändarna. Detta förhållande utgjorde bakgrunden till den ökade kostnadsanpassning av teletaxorna som beslöts av regeringen hösten 1986. Överväganden gjordes nu inom kommunikationsdepartementet om det kunde behövas även andra åtgärder i den nya situationen, anförde kommunikationsministern.

I den följande debatten hänvisade kommunikationsministern också till den pågående utredningen (K 1985:03) om vissa myndighetsuppgifter inom televerket m. m. Denna utredning skall enligt sina direktiv (dir. 1985:45) belysa bl. a. televerkets roll när det gäller tilldelning av frekvenser för radiosändningar. Särskilt skall övervägas om frekvensförvaltningen bör skiljas ut från televerket. Utredningen kommer enligt uppgift att avge sitt slutbetänkande inom kort.

Utskottet

Utskottet har nu att behandla dels regeringens förslag till anslag för den, industripolitiska delen av den svenska rymdverksamheten för nästa budgetår, dels två motioner som gäller en rad olika aspekter av denna verksamhet.

Regeringens förslag grundas på de riktlinjer för verksamheten som riksdagen godkände våren 1986 och som har redovisats i det föregående (s. 3 f). Riktlinjerna innebar bl. a. fastställandet av en ekonomisk totalram av 906 milj. kr. i 1985 års prisnivå för statens insatser under en fyraårsperiod. Den helt övervägande delen av detta belopp avser kostnader för Sveriges deltagande i samarbetet inom det europeiska rymdorganet ESA.

I motion 1986/87:N377 (c) begärs ökade resurser för deltagandet i *europiskt rymdsamarbete* så att Sveriges andel av ESA:s budget når upp till en nivå motsvarande den svenska BNP-andelen, dvs. ca 4 %. Detta skulle innebära i stort sett en fördubbling av den svenska insatsen till omkring 400 milj. kr. om året.

Utskottet finner inget skäl för riksdagen att frånga det beslut om ambitionsnivån för det svenska deltagandet i europeiskt rymdsamarbete som fastställdes år 1986. Mot bakgrund också av pågående överväganden om statens insatser för nästa treårsperiod inom hela området teknisk forskning och utveckling framstår 1986 års beslut om rymdverksamheten som en rimlig avvägning. Utskottet avstyrker därför motion 1986/87:N377 (c) i denna del och tillstyrker regeringens förslag om anslag till europeiskt rymdsamarbete m. m. jämte bemyndiganderam.

I samma motion begärs en förstärkning av DFR:s budget med 6 milj. kr. för att möjliggöra ökat stöd till utvecklingen och användningen av *fjärrana-*

/s. Som framgått (s. 5) finansieras denna verksamhet från anslaget till nationell rymdverksamhet.

I likhet med motionärerna anser utskottet att fjärranalysverksamheten har en rad intressanta utvecklingsmöjligheter. Den har också stor betydelse för Kirunaregionen. Emellertid kan en betydande del av verksamheten nu bedrivas på kommersiell grund. Utskottet kan inte tillstyrka krav på ökade anslag för ändamålet. Det får ankomma på DFR att överväga behovet av omprioriteringar inom gällande ram. Med det anförda avstyrker utskottet motionen i denna del. Utskottet tillstyrker regeringens förslag om anslag till *nationell rymdverksamhet* för nästa budgetår jämte bemyndiganderam.

Vidare begärs i motion 1986/87:N377 (c) att övervägandena om *Tele-X-projektet* skall avse även möjligheterna till en kommersialisering av projektet. En privatisering av Tele-X krävs i motion 1986/87:N403 (m).

En redogörelse för Tele-X-projektet har lämnats i det föregående (s. 6). Som framgår har en interdepartemental arbetsgrupp tillsatts med uppgift att utreda hur projektets möjligheter skall tas till vara på bästa sätt. Överläggningar härom pågår med olika intressenter.

Utskottet anser att resultatet av arbetsgruppens verksamhet bör avvaktas. Något initiativ av riksdagen av den innebörd som föreslås i de två motionerna 1986/87:N377 (c) och 1986/87:N403 (m) kan utskottet inte förorda. Motionerna avstyrks i berörda delar.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om medel till Tele-X-projektet för nästa budgetår. Det begärda anslaget av 11,5 milj. kr. är det sista bidraget till projektet enligt gällande betalningsplan.

I motion 1986/87:N403 (m) tas upp också *vissa telekommunikationsfrågor* med anknytning till rymdtekniken. Sålunda krävs i motionen åtgärder för att motverka monopol på internationella telekommunikationer. Vad motionären åsyftar torde bl. a. vara de begränsade möjligheterna för svenska företag att etablera egna internationella teleförbindelser via satellit utan anlitan av televerket. Av den redogörelse för hithörande frågor som har lämnats (s. 8—10) framgår att begränsningarna är av två slag. Dels krävs tillstånd av televerket enligt radiolagen för att från svenskt område etablera förbindelse till satellit, dels har televerket såsom nationell teleförvaltning särskilda rättigheter vid utnyttjandet av de internationella satellitsystemen Intelsat och Eutelsat.

I motionen begärs också åtgärder mot konkurrensbegränsande avtal inom telekommunikation och rymdteknologi. Som exempel anger motionären det avtal mellan Eutelsat och ESA som utskottet tidigare har nämnt (s. 8).

Trafikutskottet har avgivit yttrande över motionen i dessa delar (bilaga, s. 16). I yttrandet hänvisas till att trafikutskottet nyligen i sitt betänkande TU 1986/87:17 har behandlat vissa andra motioner om ökad konkurrens inom teleområdet. Trafikutskottet underströk i detta betänkande att den nya konkurrenssituation som uppstått genom bl. a. ny teknik aktualiserade inte endast förändringar av televerkets taxestruktur utan också allmänna överväganden i fråga om utformningen av telepolitiken och televerkets roll för dennas genomförande. Med hänvisning till att sådana överväganden på-

pågick inom kommunikationsdepartementet avstyrkte trafikutskottet motionerna. I yttrandet över motion 1986/87:N403 (m) förutsätter trafikutskottet att övervägandena inom departementet rör även frågor av det slag som avses i de båda remitterade yrkandena, varför desamma avstyrks. I en avvikande mening kommer moderata samlingspartiets, folkpartiets och centerpartiets företrädare i trafikutskottet till samma slutsats. Enligt deras mening bör dock övervägandena om telepolitiken och televerkets roll ske inom ramen för en parlamentarisk utredning.

Näringsutskottet anser i likhet med trafikutskottet att vissa av de frågor som tas upp i de här aktuella delarna av motion 1986/87:N403 (m) lämpligen kan behandlas i samband med pågående överväganden om telepolitiken och televerkets roll. När det gäller frågor som regleras i internationella avtal vill utskottet framhålla att sådana avtal i regel utgör resultatet av en utdragen förhandlingsprocess. De avtal som reglerar verksamheten inom de internationella rymdorganisationerna utgör inget undantag. Sveriges möjligheter att åstadkomma ändringar i avtalen eller att påverka beslut inom resp. organisation är begränsade. I sammanhanget bör dock påpekas att Sverige tillsammans med övriga nordiska länder vid förhandlingarna om Eutelsat-konventionen verkade aktivt och med viss framgång för bl. a. regler om fri upphandling. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionen i berörda delar.

Utskottet tar till sist upp ett yrkande i motion 1986/87:N403 (m) om att Rymdbolaget skall styras mot öppen upphandling. Problemet med *spridning av rymdverksamheten* uppmärksammades av utskottet för ett år sedan vid behandlingen av frågan om riktlinjer för industripolitiken på rymdområdet (NU 1985/86:21). Med anledning av ett liknande yrkande av samma motionär konstaterade utskottet då att nämnda riktlinjer syftar bl. a. till att svenska företag skall ges förutsättningar att på ett lönsamt sätt konkurrera på framtida inhemska och utländska marknader. Det borde, ansåg utskottet, vara möjligt att vidga kretsen av rymdföretag med andra företag som arbetar inom områden av intresse för rymdverksamhet.

Utskottet förutsätter att regeringen och berörda statliga organ på rymdområdet fortlöpande beaktar intresset av att fler företag engageras i verksamheten. Detta gäller inte minst små och medelstora teknologiintensiva företag. Något initiativ av riksdagen i frågan är enligt utskottets mening inte nödvändigt. Motionen avstyrks i denna del.

Utskottet hemställer

1. beträffande *uropeiskt rymdsamarbete m. m.*
att riksdagen
 - a) med bifall till proposition 1986/87:100 bilaga 14 punkt F 4 moment 1 och med avslag på motion 1986/87:N377 yrkande 3 bemyndigar regeringen att under budgetåret 1987/88 ikläda staten nya förpliktelser inom europeiskt rymdsamarbete om högst 1 242 000 000 kr.,
 - b) med bifall till proposition 1986/87:100 bilaga 14 punkt F 4 moment 2 till *Europeiskt rymdsamarbete m. m.* för budgetåret 1987/88 under tolfte huvudtiteln anvisar ett förslagsanslag av 211 100 000 kr.,
2. beträffande *fjärranalys*
att riksdagen avslår motion 1986/87:N377 yrkande 1.

3. beträffande *nationell rymdverksamhet*
att riksdagen

a) med bifall till proposition 1986/87:100 punkt F 6 moment 1 bemyndigar regeringen att under budgetåret 1987/88 ikläda staten nya förpliktelser på det nationella rymdområdet om högst 20 000 000 kr.,

b) med bifall till proposition 1986/87:100 punkt F 6 moment 2 till *Nationell rymdverksamhet* för budgetåret 1987/88 under tolfte huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 35 020 000 kr.,

4. beträffande *Tele-X-projektet*
att riksdagen

a) avslår motion 1986/87:N377 yrkande 2 och motion 1986/87:N403 yrkande 1,

b) med bifall till proposition 1986/87:100 bilaga 14 punkt F 5 till *Bidrag till Tele-X-projektet* för budgetåret 1987/88 under tolfte huvudtiteln anvisar ett förslagsanslag av 11 500 000 kr.,

5. beträffande *vissa telekommunikationsfrågor*
att riksdagen avslår motion 1986/87:N403 yrkandena 2 och 4,

6. beträffande *spridning av rymdverksamheten*
att riksdagen avslår motion 1986/87:N403 yrkande 3.

Stockholm den 23 april 1987

På näringsutskottets vägnar

Nils Erik Wååg

Närvarande: Nils Erik Wååg (s), Erik Hovhammar (m), Rune Jonsson (s), Ivar Franzén (c), Sten Svensson (m), Birgitta Johansson (s), Åke Wictorsson (s), Hadar Cars (fp), Per Westerberg (m), Bo Finnkvist (s), Per-Ola Eriksson (c), Jörn Svensson (vpk), Reynoldh Furustrand (s), Gudrun Norberg (fp) och Mats Lindberg (s).

Reservationer

1. Europeiskt rymdsamarbete m. m. (mom. 1)

Erik Hovhammar (m), Ivar Franzén (c), Sten Svensson (m), Hadar Cars (fp), Per Westerberg (m), Per-Ola Eriksson (c) och Gudrun Norberg (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 10 som börjar med "Utskottet finner" och slutar med "jämte bemyndiganderam" bort ha följande lydelse:

Utskottet instämmer i vad som sägs i motion 1986/87:N377 (c) om att den svenska andelen i finansieringen av ESA:s verksamhet har sjunkit till en alltför låg nivå för att Sverige skall kunna tillgodogöra sig de möjligheter som samarbetet erbjuder. Enligt uppgift ligger Sveriges relativa andel lägre än jämförbara deltagarländer. Utskottet anser att en viss ökning av resurserna för rymdverksamheten bör ske så att Sverige kan delta bl. a. i vissa av

ESA:s tillämpningsprojekt på en industripolitiskt meningsfull nivå. Därför bör den år 1986 angivna ekonomiska ramen för rymdverksamheten utvidgas med 75 milj. kr. Bemyndigandet för regeringen att ikläda staten ekonomiska förpliktelser bör vidgas i motsvarande mån. För nästa budgetår föreslår utskottet ett anslag till Europeiskt rymdsamarbete av 236,1 milj. kr., dvs. 25 milj. kr. utöver vad regeringen har begärt. Utskottets ställningstagande anknyter till vad som föreslogs från moderata samlingspartiets, folkpartiets och centerpartiets sida då utskottet år 1986 behandlade frågan om anslag till ändamålet under en fyraårsperiod (NU 1985/86:21 res. 4). Genom vad utskottet nu har föreslagit tillgodoses motionsyrkandet till viss del.

dels att utskottet under 1 bort hemställa

1. beträffande *uropeiskt rymdsamarbete m. m.*

att riksdagen

a) med anledning av proposition 1986/87:100 bilaga 14 punkt F 4 moment 1 och motion 1986/87:N377 yrkande 3 bemyndigar regeringen att under budgetåret 1987/88 ikläda staten nya förpliktelser inom europeiskt rymdsamarbete om högst 1 317 000 000 kr.,

b) med anledning av proposition 1986/87:100 bilaga 14 punkt F 4 moment 2 till *Europeiskt rymdsamarbete m. m.* för budgetåret 1987/88 under tolfte huvudtiteln anvisar ett förslagsanslag av 236 100 000 kr.

2. Tele-X-projektet (mom. 4)

Erik Hovhammar (m), Ivar Franzén (c), Sten Svensson (m), Hadar Cars (fp), Per Westerberg (m), Per-Ola Eriksson (c) och Gudrun Norberg (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 11 som börjar med "Utskottet anser" och slutar med "berörda delar" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att uppdraget till den interdepartementala arbetsgruppen bör preciseras. I enlighet med vad som sägs i motionerna 1986/87:N403 (m) och 1986/87:N377 (c) måste det klart framgå att målet skall vara en privatisering av såväl Tele-X som framtida operativa satellitsystem. Inte minst från konkurrenssynpunkt framstår det som olämpligt att de berörda ländernas teleförvaltningar skall stå som huvudmän för verksamheten. Riksdagen bör göra ett uttalande till regeringen av angiven innebörd. Härigenom skulle de två nämnda motionerna tillgodoses i berörda delar. Ännu ett starkt skäl för en privatisering av Tele-X och dess efterföljare är enligt utskottets mening att anspråken på statliga resurser därigenom kan minskas. Statens insatser för rymdverksamhet bör i stället inriktas på stöd till sådant forsknings- och utvecklingsarbete som står långt från kommersiellt utnyttjande men som har stor betydelse för svensk industris framtida konkurrensmöjligheter. Vad utskottet nyss har föreslagit om ökade insatser för europeiskt rymdsamarbete står i överensstämmelse med denna grundsyn.

Bakom Tele-X-projektets tillkomst ligger också kulturpolitiska motiv, framför allt intresset av att stimulera kulturutbytet mellan de nordiska länderna. Även inom ramen för en privatisering av Tele-X måste dessa kulturpolitiska intressen enligt utskottets uppfattning tillgodoses.

4. beträffande *Tele-X-projektet*

att riksdagen

a) med bifall till motion 1986/87:N377 yrkande 2 och motion 1986/87:N403 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

b) (= utskottet).

3. Vissa telekommunikationsfrågor (mom. 5)

Erik Hovhammar (m), Ivar Franzén (c), Sten Svensson (m), Hadar Cars (fp), Per Westerberg (m), Per-Ola Eriksson (c) och Gudrun Norberg (fp) anser att den del av utskottets yttrande på s. 12 som börjar med "Näringsutskottet anser" och slutar med "berörda delar" bort ha följande lydelse:

Näringsutskottet anser att de frågor som tas upp i de här aktuella delarna av motion 1986/87:N403 (m) har stor principiell betydelse. Det är angeläget att utvecklingen på rymdteknikens och telekommunikationernas område inte hämmas av etablerade intressen. Detta bör enligt utskottets mening beaktas vid övervägandena om telepolitiken och televerkets roll. Såsom anförs i avvikande mening till trafikutskottets yttrande bör dessa överväganden ske inom ramen för en parlamentarisk utredning. Utskottet erinrar också om att televerkets agerande gentemot ett svenskt företag som söker etablera internationella teleförbindelser via satellit väntas komma att granskas av NO. Något särskilt initiativ av riksdagen med anledning av yrkandena i motionen behövs enligt utskottets mening inte nu, varför motionen avstyrks i berörda delar.

Särskilt yttrande

Tele-X-projektet (mom. 4)

Jörn Svensson (vpk) anför:

Vänsterpartiet kommunisterna har under lång tid företrätt uppfattningen att Tele-X-projektet ej hade bort genomföras. Bakgrunden härtill har varit skäl av såväl allmänt fördelningspolitisk som kulturpolitisk natur. Projektets genomförande har dock nu avancerat så långt att ett avbrytande inte längre ter sig praktiskt meningsfullt.

1986/87:1 y

över motion 1986/87:N403 om åtgärder mot monopol inom telekommunikation och rymdteknologi

Till näringsutskottet

Näringsutskottet har den 17 februari 1987 beslutat bereda trafikutskottet tillfälle att yttra sig över motion 1986/87:N403 av Gullan Lindblad (m) om åtgärder mot monopol inom telekommunikation och rymdteknologi, i vad avser yrkandena 2 och 4.

Trafikutskottet får med anledning härav anföra följande.

Motionens yrkande 2 är att riksdagen hos regeringen begär förslag att åtgärder vidtas för att motverka monopol på internationella kommunikationer.

Motionens yrkande 4 är att riksdagen hos regeringen begär förslag att vidta åtgärder för att motverka konkurrensbegränsande internationella avtal inom telekommunikation och rymdteknologi.

Monopol- och konkurrensfrågor inom teleområdet behandlas även i proposition 1986/87:100 bil 8, i motionerna 1986/87:T204 (c), 1986/87:T933 (fp), 1986/87:T812 (m) och 1986/87:T814 (fp) samt i utskottets betänkande TU 1986/87:17.

I propositionen framhålls att en ny konkurrenssituation uppstått på teleområdet. Teletaxorna visar en dålig överensstämmelse med televerkets kostnader. Utlands- och rikssamtalen är t.ex. i genomsnitt dubbelt så dyra som televerkets kostnader för dem. Med ny teknik och ett alltmer informationsintensivt produktionssätt blir det intressant och möjligt för företagen att slippa dessa överpriser genom att leda trafiken vid sidan av det allmänna telenätet. Stora kunder eller med televerket konkurrerande företag kan etablera egna långdistansnät och utnyttja televerkets lokalnät för att na slutanvändarna. Med nuvarande taxesättning skulle televerket komma att göra stora förluster på sin del av ett sådant nät, dvs. kraftigt subventionera konkurrenterna. Dessa kan däremot "skumma grädden" och hålla betydligt lägre avgifter för den långväga delen än televerket och ändå få en stor vinst.

De stora företagen – framhåller föredragande departementschefen – står för en stor del av televerkets intäkter (ca 10 % av kunderna står för 60 % av intäkterna från telefonnätet) och utnyttjar i hög grad de tjänster som är mest lönsamma för televerket. Intäkterna från dessa kunder är således helt avgörande för televerkets ekonomi. En försämring av ekonomin för det allmänna telesystemet, genom att för televerket lönsamma kunder faller bort, skulle därför kunna få starkt negativa konsekvenser både för hushåll och mindre företag. De minskande inkomsterna skulle behöva kompenseras

genom kraftiga avgiftshöjningar eller inskränkningar i de samhälleliga kraven på televerket.

Mot den angivna bakgrunden – heter det vidare i propositionen – har regeringen funnit det motiverat att i god tid och under kontrollerade former genomföra en omläggning mot ökad kostnadsanpassning av taxorna även om den på kort sikt innebär vissa kostnadsökningar för en del abonnenter. Annars kommer, genom minskade trafikintäkter, större försämringar av televerkets ekonomi att riskeras med oöverskådliga negativa konsekvenser.

I de nämnda motionerna, som utskottet behandlar i sitt betänkande TU 1986/87:17, framhålls att televerkets monopol på abonnentväxlar och höghastighetsmodem bör upphävas, att det bör vara möjligt för den som hyr ledningar av televerket att sälja kapacitet till annan, att televerket bör handha befintliga liksom tillkommande verksamhetsgrenar på sådant sätt att faktiska monopol undviks samt att riksdagen hos regeringen begär förslag om slopande av televerkets monopol inom informationssektorn.

Med anledning av motionsyrkandena erinrar utskottet i sitt betänkande om att något legalt monopol inom telekommunikationsområdet inte föreligger i Sverige. Det är således tillåtet för andra än televerket att bygga telenät och därigenom erbjuda teletjänster till allmänheten. Däremot föreligger ensamrätt för televerket att tillhandahålla vissa kundutrustningar som ansluts till det allmänna telenätet. Denna ensamrätt omfattar numera endast höghastighetsmodem och abonnentväxlar.

Vidare erinrar utskottet om att den av regeringen beslutade kostnadsanpassningen av televerkets taxor bör ses mot bakgrund av en ny konkurrenssituation på teleområdet. Den nya situationen aktualiserar – understryker utskottet – dock inte endast förändringar av taxestrukturen utan också allmänna överväganden i fråga om utformningen av telepolitiken och televerkets roll för dennas genomförande. Utskottet konstaterar att sådana överväganden pågår inom kommunikationsdepartementet och avstyrker motionsyrkandena i avvaktan på resultatet av övervägandena.

Trafikutskottet förutsätter att övervägandena inom kommunikationsdepartementet även rör frågor av det slag som avses i de båda remitterade motionsyrkandena. Någon riksdagen åtgärd med anledning av dessa yrkanden synes följaktligen inte erforderlig, varför trafikutskottet för sin del avstyrker desamma.

Stockholm den 31 mars 1987

På trafikutskottets vägnar

Kurt Hugosson

Närvarande: Kurt Hugosson (s), Rolf Clarkson (m), Birger Rosqvist (s), Olle Östrand (s), Olle Grahn (fp), Per Stenmarck (m), Rune Johansson (s), Margit Sandén (s), Hugo Bergdahl (fp), Görel Bohlin (m), Sten-Ove Sundström (s), Viola Claesson (vpk), Jarl Lander (s), Rune Thorén (c) och Bertil Jonasson (c).

Avvikande mening

NU 1986/87:26
Bilaga
(TU 1986/87:1y)

Rolf Clarkson (m), Olle Grahn (fp), Per Stenmarck (m), Hugo Bergdahl (fp), Görel Bohlin (m), Rune Thorén (c) och Bertil Jonasson (c) anser att den del av yttrandet som börjar med "Trafikutskottet förutsätter" och slutar med "avstyrker desamma" bort ha följande lydelse:

Allmänna överväganden om telepolitiken och televerkets roll för dennas genomförande är – som framhålls i en reservation fogad till utskottets betänkande TU 1986/87:17 – av så stor principiell vikt att de bör ske inom ramen för en parlamentarisk utredning.

Utskottet förutsätter att sådana överväganden även rör frågor av det slag som avses i de båda remitterade motionsyrkandena. Dessa synes därför kunna lämnas utan någon riksdagens åtgärd.

<i>Ärendet</i>	1
<i>Sammanfattning</i>	1
<i>Propositionen</i>	1
<i>Motionerna</i>	2
Yrkanden	2
Motivering	2
<i>Uppgifter i anslutning till motionerna</i>	3
Det statliga rymdprogrammet	3
Svensk rymdindustri	6
Tele-X-projektet	6
Internationella satellitkommunikationer	8
Nya konkurrensförhållanden på teleområdet	8
<i>Utskottet</i>	10
<i>Reservationer</i>	13
1. Europeiskt rymdsamarbete m. m. (m, fp, c)	13
2. Tele-X-projektet (m, fp, c)	14
3. Vissa telekommunikationsfrågor (m, fp, c)	15
<i>Särskilt yttrande</i>	
Tele-X-projektet (vpk)	15
<i>Bilaga</i>	
Trafikutskottets yttrande 1986/87:1 y över motion 1986/87:N403 om åtgärder mot monopol inom telekommunikation och rymdteknologi	16

